

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

De Justitia distributiva. XXXVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

ipsum, ut Capetus fecerat Carolouingis. Ex aduerso reducendi illam Monarchiam ad pristinum splendorem, & subditos ad unanimum obedientiam, existit medium & causa, autoritas Henrici IV. ob animi valorem, tam bello, quam vigente pace. Mutabatur resp. Romana in Monarchiam, quando iussa populi, & decreta Senatus evilescerent, ita ut Centurio in eodem Senatu audeat dicere: nisi vos dederitis Consulatum Octaviano, hæc dabunt, manum simul capulo gladii imponens.

De Iustitia Distributiva.

CAP. XXXVI.

Hic principio repetendum ex morali philosophia Arist (lib. 5. Eth. c. 1. & 2.) Iustitiam aliam esse universalem, aliam particularem. Universalis pro objecto suo habet illud, quod leges jubent, hoc est legitimum, unde ea propter dicta quoq. est Iustitia legalis: particularis iustitia pro objecto habet æqualitatem, hoc est, ut illud, quod per iustitiam tribuitur, nec plus, nec minus sit eo, quod competit illi, cui fit iustitia. Et hæc particularis alia distributiva est, alia est commutativa, sive emendativa dicta: de quibus & de jure earum differendum erit modo ordinè. Quod ad universalem, quoniam optima & perfecta lex, (quæ illa est optima reip.) jubet virtutes omnes, quoniam virtutes omnes in se complectitur, estque appellata ab Aristotele virtus integra, cum de ea dicat, *Itaq; neq; hæc iustitia pars virtutis est, sed & integra virtus, neq; huic opposita iniustitia pars vitij: sed integra est vitiositas*, eo pacto, ut, qui fortitudinem exercet, ita enim jubet lex, actionem fortem committat, sed ex habitu iustitiæ universalis: & hic pro fine habet publicum bonum, quod continetur sub legum observantia: at qui illam exercet præfixo sibi honestatis fine, qui est in actione forti, operatur ex habitu fortitudinis. Pariter se res habet de actionib. temperantibus & liberalibus, mansuetis, magnanimis, & ex particulari iustitia iusti: quæ ut a lege iustæ, pertinent ad iustitiam universalem, ut peractæ propter honestatem, quam in se ipsis continent, ad particulares spectant virtutes, ex quib. integra virtus componitur, cui e regione ponit & præfert iustitiam dictam universalem, sive legalem. S. d. remitto lectorem ad illud, quod de
O
iustitia

justitia universali scripsi lib. 2. de justitia cap. 9. ad caput usque 14. deq; ejusd. objecto, libro 1. cap. 17. & sequentib. Jam ad particularem pergo, & hujus primam distributivam, in cujus administratione consistit tertia pars justitiae imperii. De hac igitur specie justitiae, deque suo objecto, quod jus est, sive justum distributivum, subtiles difficultates agitatae sunt inter morales scriptores, quas praeteribo, me referens ad illud, quod de iis tradidi in meo primo libro (est lib. 19. part. mor. Hygiens) de justitia cap. 10. 11. 12. 13. & 14. & dehinc lib. 2. cap. 13. Ego ex locis illis huc transcribam, quod facit ad rem praesentis considerationis: omittam cetera, ne repetam, quod alibi docui, utq; contineam praesens opus intra terminos propositae mihi & promissae brevitaris. Sciendum igitur est, quod ex virtutib. moralib. nonnullae sua natura transeunt ad alios, ex quib. justitia est, & liberalitas & munificentia: ex iisque alia largitur ex munificentia, haudquaquam ex debito: alia ex debito dat, quicquid facit. Munificentia id largitur, ad quod non tenetur, sed voluntate libera illud dat: Justitia tribuit, aut efficit, ut illud conferatur, quod debitum exigit, ut detur cui etiam sit. (in parte morali Hygiens, lib. 7.) Exempli gratia: dare scutatos viginti pro pretio ita convento equi jam mihi traditi, est dare ex vero debito: & vi cujus etiam a quolibet aequo iudice cogi possem, ut persolverem: at inopi civi largiri 20. scutatos misericordia compulsus aut charitate, velut D. Nicolaus patri trium virginum, mera humanitas est, sine ullo debito, quo quispiam constringi posset ad solutionem. Justitia restringitur ad debitum verum, quod propterea etiam vocatur debitum ex justitia, ut debitum quod praeter hoc est, vocamus debitum ex honestate, & identidem ex charitate: & ejusmodi obligatio concedatur esse subinde in operib. liberalib. quando scilicet ita postulant occasio & circumstantiae: ut aliter si quis ageret, committeret quoddam ex vitiis contrariis. Hoc itaq; fisco fundamentum ex dictis, quod justitia particularis occupata sit circa res absolute & vere debitas, cum scopus alius illi haud sit, quam debitum exaequare cum solutione. Credidi Petro decem scutatos, illa Petrum cogit illos mihi reddere. Ego vitam servavi decem civib. & Caesar tantum uni, ideoque nactus est coronam civicam, mihi debentur propterea decem, & justitia tot mihi attribuit. Et haec aequalitas est, in qua ponit objectum justitiae particularis Arist: quam in Graeco vocat *δικαιοσύνη*, Latine per jus redditur, & nos vocamus, *ragione*, sive *dritto*, sive *il giusto*. Dixi, justitia particularis, ut excludam universalem, quae respicitur.

spicit legum observantiam, ejusdemque objectum illud est, quod a legib. jubetur, quod Arist. Græce vocat *νόμιμος*, id Latine est legitimum, legib. imperatū. Et quoniam Resp. optima omnes imperat virtutes, earumque operationes: ideo quicumque habitum capit observandi leges, habitum assumit, quo exercet omnes omnium virtutum actiones prout opus: hincque usvenit hunc talem habitum vocari justitiam legalem, quod pro scopo habeat leges: etiam universalem dici, quod complectatur virtutes omnes, quantum ad substantiam, licet non quantum ad formalitatem. Sed nos relinquimus universalem hanc justitiam, cum incumbat nobis solum de particulari in præsentem differere, deque suis binis speciebus, de commutativa, alias correctiva, & de distributiva. Revertamur itaque ad id quod diximus, particularem justitiam, binasque suas species respicere debitum, ut is qui debet, satisfaciatur. Jam quod ad debitum, ut egregie distinguit D. Thomas, (2. 3. qu. 61. art. 1 ad s.) aliter illud debetur, quod totius est, parti, quod est illud publici, quod debetur civi particulariter, aliter illud debetur civi, quod suum est. Ego nonnemini mutuum dedi modium frumenti, is mihi tantum debet ut rem propriam. Resp. decernit, se daturam cuique civi scutatam singulis mensibus ex redditibus publicis: is scutatus qui mihi debetur ex publico decreto, mihi debetur ut res communitatis, non ut mihi propria, eo modo, ut modium frumenti, quod dederam mutuum: nihilominus mihi ex decreto debetur: & hoc debitum respicit justitiam distributivam, ut alterum pertinet ad justitiam commutativam, sive correctivam. At differentes justitiam commutativam ad caput 42. dicamus, justitiam distributivam consistere in distribuendis rebus publicis, quæ dispartuntur inter privatos secundum proportionem, hoc est, cum distribui ejus possit inter cives plus, quam competat, minusque, justitia nec deficit, nec excedit.

Idem illud Aristot. nos docuit de justitia hac loco paulo ante indicato, quod scilicet observet debitam proportionem, sumatque pro fundamento, quod debeat procedere secundum dignitatem personarum, verba hæc sunt: *Est præterea hoc perspicuum ex illo, quod est ratio dignitatis. Nam quod jus in distributionibus positum est, id fatentur omnes pro cujusque dignitate esse oportere. Quanquam interim dignitatem non eandem omnes dicant esse: sed qui forma reip. administranda utuntur populari, libertatem: qui paucorum principatu utuntur, ex his alij divitias, alij nobilitatem generis: si autem apud quos reip. præsent optimates, virtutem.* Jus igitur propor-

atione & comparatione quadam constat. Sed quænam sunt res publicæ, quæ distribuuntur inter privatos? quæque est proportio? Una alteraque rerum harum indiget expositione, ut cognoscatur satis justitia distributiva, quæ modo cœpta est exponi. Res itaque quæ ex publico distribuuntur inter privatos, aliæ utiles sunt capienti, aliæ damnosæ. Utiles sunt honores publici, ut magistratus, triumphus, coronæ, statuæ, arcus & res similes: emolumenta quoque, quæ a rep. dispensantur, ut Athenis nummi theatrales, victus perpetuus, in Prytæneo: & apud Romanos, agri & possessiones, quæ dabantur militibus. Aristoteles paucis tetigit capita bonorum, quæ distribuuntur, Ethicorum v. cum inquit: *Una species est, quæ in distributionibus, aut honoris, aut pecuniarum, aut ceterarum rerum consistit, quæ dividi inter eos possunt, qui ejusdem civitatis participes sunt.* Res damnosæ, onera sunt, & pænæ. Onera alia personalia, quæ a persona sustinentur, ut excubias agere, opera manu facere, & similia: alia onera sunt realia, ut tributa persolvere, indictiones & vectigalia: alia mixta sunt. Etiam pænæ ad hanc pertinent justitiam, attamen ea distinctione, quam tradidi dicto primo libro de justitia, repetamque inferius. Superest ut exponatur proportio, quæ requiritur in justo distributivo. Principio itaque monendum est, quod binæ hæ voces, proportio & proportionalitas non idem significant: enimvero proportio est unice sola inter binas quantitates, velut inter quatuor & duo est proportio. At proportionalitas, Græcè analogia, minimum duas continet proportiones, quarum comparationem perpendit, & minimum tres terminos, & ita inter 8. 4. & 2. proportionalitas est: nam inter 8. & 4. intercedit proportio similis illi, quæ est inter 4. & 2. cum ambæ sint proportiones duplæ. Sed relinquens in præsentem subtilitatem mathematicam, ut minus turbem imperitos scientiæ hujus, confundam vocabula, ita ut utar illo proportionis loco amborum. Itaque dico, quod quantum ad præsentem facit sermonem, binæ sunt proportiones, altera Arithmetica dicta, altera Geometrica. Arithmetica consistit in differentia, qua numerus unus alterum vincit. Geometrica consistit in inclusione, propter quam major numerus minorem continet, & minor inclusus est a majore: planum faciam exemplis. Numerus senarius, ternarium vincit tribus unitatibus. Hæc est proportio Arithmetica, & pro ratione hujusmodi proportionis eadem versatur proportio inter nonarium & tenarium, quæ inter senarium & ternarium, cum semper trium unitatum differentia intersit. At secundum proportionem Geo-

me-

metricam senarius ad ternarium in dupla est proportione, continet enim illud exacte bis, & quoniam æque duodenarius continet senarium bis exacte, proportionales erunt Geometrica proportione, duodenarius, senarius & ternarius: cum arithmetica proportione essent proportionales nonarius, senarius, & ternarius. Jam ex hisce binis proportionibus Geometrica attribuitur a Theologis & Philosophis justitiæ distributiæ, ut arithmetica commutativa, de qua differam postea. Hactenus a justitiæ distributiæ proportio geometrica talem in modum adhibetur. Scilicet, quoties dignitas personæ cujusdam continet meritum alterius, toties præmium dignioris continet illud minus digni. Fingamus Casarem bis digniorem esse Pompeio, præmium Casaris oportebit ut duplum ejus sit, quod Pompeio datum est. Hæc sententia est Aristot. & suorum interpretum, & Thomæ 2, 2. suorumque interpretum: & si aliter fiat, distributio erit iniqua, quæ iniqua distributio a Theologis vocata est respectus personarum. Unde firmiter colligitur, quod nequeat Princeps pro suo arbitrio & libitu distribuere honores publicos, nisi quod committat graves iniquitates, dum privat civis dignos eo quod illis debetur, & largitur iis, qui non promeruerunt. Plato quoque vult, ut publici honores distribuantur secundum meritum civium lib. 3. de legibus, ubi inquit: oportet itaque civitatem, quæ pro viribus humanis salva, felix, & futura sit, recte honores, & opprobria distribuere: ut sequenti audiemus capite, agamque de eare iterum longe inferius. Interea, cum præmium in diversis rebus diversum sit, simulac quoque meritum omnium bonorum publicorum, tum etiam in ead. civitate haud idem est, præterquam quod meritum bonorum differat a merito onerum, adhuc magis ab illo pœnarum, quod potius supplicium est: ea propter agam separatim de merito ob quod publicæ res distribuuntur privatis: & principio de merito bonorum, quæ dispensantur, & post illa de merito onerum & pœnarum, quod meritum pœnarum ratione supplicium est, & in oneribus est certa talis ratio passiva onus ferendi, ideoque putatur dignitatis esse, si quis iis non sit obnoxius.